

Tárgy: támogatási kérelem
Dombi Gábor,
zsidókultúra-történész
2023. 02. 28.

Igen Tisztelt Polgármester Úr!

Azzal a kéréssel fordulok Önhöz, támogassa Erzsébetváros első, a helyi zsidóság szempontjából alapvető fontosságú épülete, az **ORCZY-HÁZ** történetének kutatását.

A Károly körút és a Király utca sarkán állott épületet 1937-ben bontották le, és a helyére épültek a Madách-házak. A ház méretei elképzelhetők azáltal, hogy területén tucatnyi új ház épült és még egy utcát is nyitottak (Asbóth utca). Az épület eredeti területe majdnem a Rumbach utcáig ért.

Az Orczy bárói család tulajdonolta Orczy-ház amiatt fontos az erzsébetvárosi, és általában a pesti zsidóság történetében, mert itt jött létre a zsidó közösség (Gemeinde: hitközség) szervezete, itt voltak az első zsinagógái (amik már nem imaszobák voltak), itt jött létre a mai Dohány templom elődje a Cultustempel (1830), itt formálódott a magyar neológia. De itt volt az első olyan zsidó iskola, amely a kormányzati oktatási elvek alapján jött szerveződött (Normalschule, 1814); s innen indult az első zsidó kórház is. A magyar orthodoxia megalakulásakor itt volt annak első temploma, itt működtek szociális létesítményei, s a ház hajlékot nyújtott rabbiknak is. Kóser kávéháza és étterme a pesti zsidóság legfontosabb üzleti találkozási pontját jelentette.

A ház speciális bérház volt, amely egyszerre szolgálta a kereskedelmet, a termelést, a lakhatást, a kultúrát, és a kultuszt. A ház előtt rendezték a pesti vásárokat, és ez az épület jelentette az a kiindulási pontot, ahonnan a zsidóság belakta és Teréz- s majd majd Erzsébetvárost.

A ház nem csupán a zsidó társadalom- és szervezettörténeti szempontból érdekes, de mint nyomdaipari és kiadói központ is komoly szerepet játszott, ugyanis itt működött a 19. század első harmadában a Trattner-Károlyi nyomda, ahol a korai magyar nyelvű folyóiratok és könyvek megjelentek. 1830-ban itt jelent meg Széchenyi István Hitel című műve is.

Az Orczy-háznak olyan kiemelkedő lakói voltak, mint Wahrmann Izrael és Schwab Löw rabbik, Goldmark Károly zeneszerző, Sonnenthal Adolf és Barnay Lajos színészek, Szomory Dezső író, Hodossy Imre országgyűlési képviselő, és orvosok, tanárok, kereskedők, ügyvédek.

IGEN TISZTELT POLGÁRMESTER ÚR!

Ahhoz, hogy a kutatás eredményesen befejezhessem, szükségem lenne mintegy 12-14 hónapnyi munkára, amely idő alatt az összegyűjtött hatalmas anyag kiegészítést és feldolgozást nyerhetne. Budapest születésének 150. évfordulójának évében e munka biztosan hasznára válna Erzsébetváros közösségének is.

Azt kérem Önt, hogy tegye lehetővé, hogy Erzsébetváros önkormányzata havi bruttó 300.000 forinttal támogassa e munkát ösztöndíjként számomra vagy az Infopoly Alapítványon keresztül.

S amikor a befejezett – többszáz oldalas – mű napvilágot lát, akkor abban támogatóként szerepel az önkormányzat neve is.

Támogatását előre is köszöni

Dombi Gábor

zsidókultúra-történész
doktorandusz, tanársegéd
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem